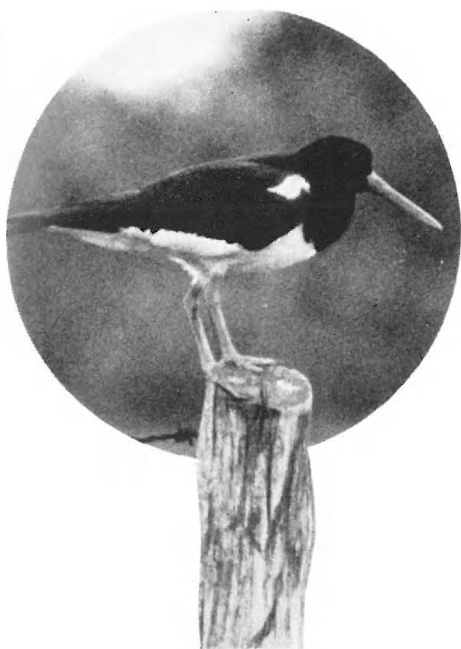

Reakklimatisatie-pogingen met de Ooievaar (*Ciconia ciconia*) in het Zwin-reservaat te Knokke, België

door Léon LIPPENS
*Voorzitter van de Belgische
Natuur- en Vogelreservaten*

Scholekster
(13)

I. De ooievaar in West-Europa

De ooievaar heeft in Vlaanderen genesteld sedert onheuglijke tijden. In de Middeleeuwen bewoonde hij onze dorpen en maakte deel uit van het landschap. In het begin der 19de eeuw, toen de jacht een onderdeel werd van het eigendomsrecht en de eigendommen door toepassing van het Napoleontisch erfrecht steeds meer verbrokkelden, nam het aantal jagers vlug toe. Daarbij komt nog dat het verwerven van eigendom gelijke tred hield met het toeneemen van de welvaart zodat het aantal jagers, niet alleen in België, maar ook in Frankrijk proportioneel steeg. Frankrijk is hier vooral van belang, daar onze trekkende ooievaars tweemaal per jaar dit uitgestrekte land doorkruisen om hun winterkwartieren in Afrika te bereiken en om in de lente naar hun broedplaatsen terug te keren. Ook de wapens werden geperfectioneerd en de verkeersmogelijkheden stelden de jagers op waterwild in staat zich over grote afstanden te verplaatsen. Tenslotte deed de pseudo-wetenschappelijke mentaliteit van de « Belle-Epoque » van 1900 bij veel jagers het verlangen naturalist te worden, ontwakken. Om het te zijn volstond het dat men beschikte over wat men heette een „cabinet d'histoire naturelle”, met andere woorden, een verzameling opgezette vogels. Elke elite-jager werd verzamelaar en elke verzameling diende, om volledig te zijn, een paar ooievaars te omvatten.

De ooievaar, een onbekende indrukwekkende vogel met de vlucht van een gier en de poten van een reiger, werd helaas, als een verlokkelijk mikpunt,

overal waar hij verscheen, met gewerschoten begroet. Temeer nog daar met het stelsel van de « inscrits maritimes » gedurende het ganse jaar door langs de kust kon worden gejaagd, terwijl overal elders het aantal jagers onrustwekkend groeide. Overigens past het ons niet Frankrijk te beschuldigen. Het aantal neergeschoten ooievaars in ons land tussen 1800 en 1960 bedraagt zeker enkele honderden.

Nog geen 10 jaar geleden kon men in onze dagbladen het relaas lezen van „een prachtschot op naam van een handige nemrod, die een, twee, soms vier ooievaars had neergehaald”.

De vogels werden achteraf opgezet en tentoongesteld op de toonbank van een café of van een handelaar in gevogelte. Nochtans maakt de ooievaar deel uit van de lijst van vogels die in ons land niet mogen worden geschoten.

Indien men tenslotte de ringresultaten nagaat van de ooievaars die in Nederland, Denemarken en de Duitse Bondsrepubliek werden geringd, dan komt men waarlijk onder de indruk van het aantal vogels dat in België en in Frankrijk werd afgeschoten.

Gelukkig mag men nu veronderstellen dat deze slachtingen tot het verleden behoren en dat de ware jagers eindelijk de ooievaars hebben leren eerbiedigen. Daarvoor is het nodig geweest dat een felle druk werd uitgeoefend op de publieke opinie en dat een gemeenschappelijke actie van de natuurbeschermingsverenigingen en de pers werd op touw gezet, ten einde de idee te propagere dat het de hoogste tijd is dat wij hetgeen ons nog overblijft van ons gemeenschappelijk natuurspatrimonium, ernstig moeten beschermen. Tenslotte was het ook noodzakelijk dat de gerechtshoven enkele — te zeldzame en te lichte — veroordelingen toepasten op de nemrods die ooievaars hadden afgemaakt.

Er dient ook te worden vermeld dat het droogleggen van vochtige weiden een reeks gunstige biotopen heeft vernietigd, maar het zou een vergissing zijn te geloven dat de ooievaar aan een zeer vochtig milieu gebonden is. Het volstaat reeds te zien dat een vrij groot aantal ooievaars nestelt in droge en half-woestijnachtige landen, zoals Noord-Afrika en Zuid-Oost Europa.

In 1966, op een tijdstip dat de mentaliteit van de jagers zich gaandeweg naar een grotere vogelkennis en meer ontwikkelde eerbied voor de „zeldzame” vogels, overigens door de wet beschermd, gaat oriënteren, was het ogenblik gekomen om de mogelijkheid tot herinplanting van de ooievaar in België te onderzoeken, te meer nog daar er in juni 1964 door een koppel ooievaars een vergeefse poging tot nestelen was ondernomen op een fabrieksschouw te Lokeren (O.-VI.) (zie De Wielewaal 1964, p. 242 en De Giervalk 1966 p. 20).

Maar vooraleer over te gaan tot het vertellen van het avontuur van deze herinplanting is het nuttig even de evolutie van het ooievaarsbestand in andere landen na te gaan.

Onder de ons toegestuurde foto's konden wij 4 dokumenten van de Heer Dobrski uitkiezen, die een koppel ooievaars voorstellen met hun drie, bijna vliegvlugge jongen. Het is duidelijk dat het hier het geslaagde broedgeval betreft dat in het Zwin in 1966 heeft plaats gehad. Bovenstaande foto is merkwaardig omdat ze een gelijktijdige houding van beide ouders aantoont bij het snavelkleppen op een ogenblik dat de baltsperiode reeds lang voorbij is. In ons vorig Bulletin hebben wij er reeds kunnen op wijzen dat ook de ooievaarsjongen een aangeboren instinkt bezitten om dergelijke klepperbewegingen uit te voeren.

(4)

Laten wij ons eerst verheugen vast te stellen dat de ooievaar in het geheel van zijn Eurafrikaans verspreidingsgebied geenszins is achteruitgegaan. Zelfs schijnt hij voortdurend in aantal toe te nemen in Noord-Afrika en in het Oosten van Europa. Enkel in West-Europa (Nederland, Duitse Bondsrepubliek, Denemarken, Zweden, Frankrijk, Zwitserland) verdwijnt de ooievaar.

Om dat te begrijpen, dienen wij de ooievaarstrekwegen te kennen:

Zij, die grosso modo ten Oosten van de Weser en in het Zuidoosten van Europa broeden, reizen langs Turkije, de Bosphorus, Israël, Egypte en volgen verder de Nijl tot aan zijn bronnen; zij zetten hun reis voort om ten Zuiden van de evenaar te overwinteren, voornamelijk in Zuid-Afrika. In de lente keren zij langs dezelfde weg terug. Niettegenstaande deze enorme reis, verminderen deze ooievaarspopulaties niet: integendeel, in sommige streken, zoals Neusiedlersee, aan de Oostenrijks-Hongaarse grens, nemen zij geweldig toe.

De ooievaars die ten Westen van de Weser nestelen (Nederland, Duitse Bondsrepubliek, Frankrijk en zonder twijfel een gedeelte van Denemarken) vliegen in breed front doorheen geheel West-Europa, steken de Straat van Gibraltar over en overwinteren in Afrika tot in T Chad; enkele verspreiden zich verder doorheen geheel equatoriaal Afrika.

Deze zeer kleine West-Europese populatie, ongeveer ten Westen van de Weser gevestigd, is overal met uitsterven bedreigd. De voornaamste oorzaak is het feit, dat zij doorheen landen trekken, waar ze door „jagers” worden gedood.

Ik ben helemaal akkoord met Fr. Haverschmidt die schrijft in zijn boek „The life of the White Stork (1949, p. 3): „it was the man with the gun — a far too common feature connected with birds life in France — who exterminated it». Haverschmidt had kunnen schrijven: „in France and in Belgium”.

In deze twee landen heeft men niet alleen de ooievaars die er broedden uitgeroeid, maar vervolgens moesten ook de talrijke doortrekkende ooievaars eraan geloven. Gemakkelijke prooi, die makke vogels, gewoon aan de nabijheid van de mens! De gevolgen waren dramatisch voor geheel West-Europa.

* * *

België. Volgens van Havre, (Les Oiseaux de la Faune Belge, 1928 p. 250) nestelde de ooievaar vroeger regelmatig in België, namelijk te Hasselt tot rond 1790 en te Maaseik tot in 1850 (Bamps). Ook in Vlaanderen: een koppel nestelde te Steenkerke bij Veurne rond 1880 en een ander paar te Gistel (West-Vlaanderen) rond 1895 (C. Dupond). Geen enkel broedgeval werd sedertdien gemeld.

* * *

Hier volgt de huidige toestand in West-Europa:

1. *Zweden*. Onlangs bevonden zich nog enkele nesten in Skåne. Het laatste nest verdween in 1953. Een koppel ondernam een broedpoging zonder succes in 1957 (Kay Curry-Lindahl in litt. en „Våra Fåglar i Norden”, deel I, p. 146).

2. *Denemarken*. Er waren nog ongeveer 900 paren op het einde van de vorige eeuw. Bouet (Vie des cigognes, 1938) vermeldt nog 839 nesten voor Denemarken in 1934. Nog 91 blijven er over in 1962 (Finn Salomonssen: „Oversigt over Danmarks Fugle” Dansk. orn. Forening 1963).

3. *Duitse Bondsrepubliek*. Nog verscheidene honderden nestelen, vooral in Schleswig-Holstein, Niedersachsen, langs de Elbe en de Opper-Rijn, in Baden-Württemberg, enz. De afname is echter onrustwekkend, (Ernst Schütz und Jozef Szijj „Vorläufiger Bericht über die Internationale Bestandsaufnahme des Weißstorchs 1958”. Die Vogelreservate, Desember 1960) in de westelijke sector, waarvan de ooievaars op trek in zuidwestelijke richting vertrekken; deze trekroute loopt doorheen België, Frankrijk en Spanje. In Centraal- en Oost-Duitsland zijn de ooievaars talrijker en schijnen niet in aantal te verminderen. Hun trek gaat langs zuidoost-Europa en de Nijlvallei.

4. *Nederland*. Er waren 312 nesten in 1939 (Haverschmidt), 85 nesten in 1950 (Ko Zweeres) en slechts 28 nesten in 1964 (Limosa 1966, p. 44).

5. *Frankrijk*. In de Elzas waren er nog 135 koppels in 1958. Elders in Frankrijk, onregelmatig en sporadisch hier en daar een paar (in 1959: 4 koppels in Côte d'Or en een in Seine Maritime; in 1957: een koppel in Nord, twee in Moselle, Saône, Loire, Haute Loire, Hérault en Haute Garonne).

6. *Zwitserland*. In het begin van de eeuw waren er 140 bezette nesten; in 1910 bleven er 90 van over; in 1936: 16; in 1947: 5; in 1949 één enkel nest te Schafhausen. Eén enkele broedpoging uitgezonderd heeft de ooievaar er sedertdien niet meer genesteld (Urs. N. Glutz von Blotzheim in litt.).

Verder in het zuiden nestelt de ooievaar in Spanje en in Portugal, vooral in het zuiden. Broedt niet in Italië, noch in de Britse eilanden (een nest te Edinburgh in 1416!).

* * *

Genoeg gekankerd nu over het feit dat de toestand in West-Europa katastrofaal is en ontegensprekelijk te wijten aan de man met het geweer „the man with the gun”. Er blijft hoop. Ook de man met het geweer is geëvolueerd, de wetgeving is strenger geworden, de publieke opinie is gealarmeerd en verontwaardigd wanneer een ooievaarsslachting voorvalt; ten slotte hebben ook de grote internationale organisaties een reeks vruchtbare initiatieven genomen. Ik citeer in het bijzonder de Internationale Jachtraad, de Internationale Natuur beschermingsunie, de Internationale Raad voor Vogelbescherming (C.I.P.O.),

de Raad van Europa (die te Straatsburg zetelt, waar de ooievaar een nationale vogel is), ten slotte het World Wildlife Fund (W.W.F.).

Men mag hopen dat hetgeen overblijft van de West-Europese populaties zal gerespekterd worden en zich beetje bij beetje zal kunnen vermenigvuldigen. Deze gunstige factoren laten toe, met een geringe kans op succes, pogingen tot herinplanting te ondernemen op bepaalde gunstige plaatsen. Zo gebeurde in de Elzas en in Zwitserland. Wij proberen het ook in België, in het Zwinreservaat te Knokke (51°21 N. 3°18 E.).

II. *Poging tot herinplanting in het Zwinreservaat*

In het kader van de pedagogische inspanningen werden in 1957 twee volwassen ooievaars in het Zwin binnengebracht. Het is inderdaad van belang dat de kinderen en zelfs de volwassenen, in de eerste plaats de jagers, de ooievaars leren kennen om hen beter te leren respecteren en beschermen. In 1962 schafte men zich 4 jonge ooievaars aan, afkomstig uit zuidoost-Europa (Joegoslavië). In dezelfde periode werden ons 4 ooievaars geschonken; één werd ons aangeboden door de Heer Paul Simon, die de vogel gekwetst had aangetroffen te Gaurain-Ramecroix (Henegouwen) op 20 juli 1959. Het was een jong dier dat op die plaats tegen een hoogspanningslijn was aangevlogen. Niettegenstaande de goede zorgen van de Heer Simon moest ten slotte de vleugel worden geamputeerd. Toen de vogel volledig was hersteld in maart 1961, bracht de Heer Simon hem naar het Zwin. Zonder twijfel is het een der adulten die in 1965 hebben genesteld. Een tweede gekwetste ooievaar werd gevonden nabij het natuurreservaat De Blankaart niet ver van Diksmuide. Ten slotte werden ons nog twee ooievaars toevertrouwd door de vereniging Veeweyde, gevestigd te Brussel. Twee van deze drie laatste ooievaars zijn binnen de acht dagen aan hun verwondingen bezweken; de derde werd verzorgd, genas en leeft heden ten dage nog hoewel hij zijn vliegvermogen niet meer herwon.

Deze kleine troep van 8 exemplaren betekende dus als het ware het embryo van deze herinplantingsgroep. De vogels werden ondergebracht in een perk met een ondiepe waterplas en een gazon, tegen de koude en vochtige winterse winden met struikgewas afgeschermd. Zelfs bij zeer strenge vorst van — 10 tot — 15 graden bleven deze ooievaars buiten. Indien zij maar goed gevoed worden, water ter beschikking krijgen en zich kunnen beschutten tegen de wind, schijnen zij niet onder de koude te lijden en stellen het veel beter dan wanneer men ze in een verwarmde, maar noodzakelijkerwijze vochtige ruimte opsluit, waar zij onmiddellijk door dodelijke ziekten worden aangetast. De enige nuttige voorzorg is de eventuele sneeuw weg te vegen en ze door stro of hooi te vervangen. De ooievaars kiezen deze plekken uit om op te rusten en lopen aldus geen gevaar hun poten te bevriezen.

Vier van deze acht vogels konden vliegen en begonnen gebruik te maken van hun vliegvermogen vanaf de zomer 1963. In dat jaar werden nog geen koppel gevormd maar op het einde van de winter 1964 hielden een mannetje en een wijfje voortdurend mekaar gezelschap, en daarna ontstond ook een opvallende neiging tot nestelen. Helaas, het wijfje stierf plots zonder duidelijke oorzaak. In april vertoefde een doortrekkend paar enkele dagen in het Zwin alvorens zijn weg naar het noorden verder te zetten. Het overlevende vliegende mannetje, geringd met ring Inst. Roy. Sc. Naturelles, Bruxelles 093, vergezelde de wegtrekkende ooievaars. Het verging de vogel slecht want nauwelijks een maand later werd hij dood gevonden onder een hoogspanningslijn te Rheurdt (51.27 N., 6.36 E.), Nordrhein, Duitsland, op 235 km van het Zwin in oostelijke richting.

Toen wij in 1965 een ander koppel ooievaars neigingen zagen vertonen tot nestelen, bouwden wij op een karrewiel een kunstmatig nest op 0,5 m van de grond. Wij konden onmogelijk het nest hoger plaatsen daar het wijfje niet kon vliegen, terwijl het mannetje dit wel kon. Dit koppel installeerde zich wel op die plaats, maar ten slotte bouwden zij een nest op de grond, naast het wiel. In dit nogal bouwvallig nest werd het eerste ei gelegd op 27 april 1965. Telkens met twee dagen tussenpoos werden nog 3 eieren gelegd: het legsel was dus volledig. Vanaf het ogenblik dat het eerste ei was gelegd, begonnen beide oudervogels afwisselend te broeden. Het nest bleef geen ogenblik onbewaakt. De ooievaars waren op hun hoede, zoniet zouden de eieren opgegeten worden zijn door kraaien of meeuwen of zelfs door aalscholvers, die in hetzelfde perk leefden. Het eerste kuiken kwam uit tijdens de laatste dagen van mei. De andere kuikens kwamen de volgende dagen ter wereld. Het weer tijdens de maanden mei en juni 1965 was echter zo bar dat de nestkom dikwijls vochtig was en zelfs onder water kwam. De rug van de jongen werd wel door de moeder verwarmd maar de buikzijde bleef nat en koud. Na een periode van drie dagen ononderbroken regen stierven 3 jongen tussen 5 à 10 dagen oud.

Het laatste jong werd in extremis artificieel grootgebracht. Dit jong geniet momenteel van een blakende gezondheid.

In ditzelfde jaar werd de Belgische sectie van de World Wildlife Fund gesticht. Op Pasen 1965 organiseerde deze instelling onmiddellijk een tentoonstelling in het Zwin. Daar het W.W.F. de poging tot herinplanting van de ooievaars in het Zwin wilde aanmoedigen, werd het nodige gedaan voor de zending van acht jonge ooievaars. Vier kwamen uit Marokko; zij werden ons aangeboden door de Marokkaanse Regering en waren afkomstig uit de omgeving van het Atlasgebergte, meer bepaald uit Sidi-Bouj-Thamirirt, ten zuiden van Meknès; de Sabena gelastte zich bereidwillig met het vervoer naar Brussel. Zij kwamen in het Zwin toe op 21 juni 1965. De vier andere ooievaarsjongen

kwamen van Algarve, het uiterste zuiden van Portugal en werden ons geschonken, vervoer inbegrepen, door de T.A.P. (Portugese Luchtvaartmaatschappij), die haar nieuwe lijn, Brussel-Lissabon-Faro (Algarve) inhuldigde.

De 8 ooievaarsjongen werden geringd en in het perk geplaatst bij de andere ooievaars. De vleugels van één Marokkaanse en één Portugese vogel bleven onaangeroerd. Bij de anderen werden enkele grote slagpennen van één vleugel weggesneden. Dit liet hen toe te vliegen, maar dit slechts met grote inspanning. Niettegenstaande deze handicap, verhieven zij zich soms met een groep van 8 tot 10 vogels, zowel jonge als volwassene, tot 400 of 500 m hoog en tot 10 km ver, terwijl zij wondermooie demonstraties van thermisch vliegen ten beste gaven. Ik heb vaak gevreesd ze kwijt te spelen wanneer ik ze aan de horizon zag verdwijnen; ze keerden echter steeds terug en ik ben ervan overtuigd dat zij ziet weggetrokken zijn dank zij het uitknippen van de vleugelpennen en de vermoeienis die er het gevolg van was. Zij waagden zich dus niet op trek, maar niets belette hen in het Zwin en de omliggende weiden te fourageren. Zij vonden er het natuurlijke voedsel voor ooievaars: muizen, mollen, sprinkhanen, kevers, kleine visjes, garnalen, enz.

Grote verrassing op 15 september 1965: een tweejaars wilde ooievaar op trek doet zijn intrede in het Zwin en houdt onze vogels gezelschap. Op 16 oktober, tweede verrassing: nog een wilde ooievaar van dezelfde leeftijd vervoegt de troep. Deze twee vogels bleven gedurende de ganse winter in het Zwin en werden zeer vertrouwelijk.

De winter 1965-1966 was streng. Op sommige nachten daalde het kwik tot -15°C en de grond werd gedurende vele dagen met sneeuw bedekt. Ondanks alles bleven alle zestien ooievaars gespaard, alhoewel zij zoals in 1962-1963 steeds in open lucht verbleven. Bij nijpende koude vlogen de ooievaars slechts zelden uit; zij stelden zich tevreden met het overvloedige voedsel dat hen werd voorgezet (vlees en verse vis). In het begin van de winter werden verscheidene kunstnesten op de daken der gebouwen gezet. Zij werden door de ooievaars onmiddellijk als uitkijkpost benuttigd. Men moest zich nochtans geen illusies maken over een algemene nestbouw want op de 17 ooievaars waren er negen eerstejaarsvogels en twee in het begin van hun derde kalenderjaar. Het is immers een bekend feit dat de ooievaar slechts geslachtsrijp wordt vanaf het derde, meestal slechts vanaf het vierde levensjaar. Al onze hoop berustte derhalve op de zes adulte ooievaars van 1962.

Begin april 1966 verdwenen drie van onze ooievaars. Waarschijnlijk zijn zij op trek gegaan. Daar enkele vogels hun ringen verloren hadden ben ik niet zeker van de herkomst van deze drie ooievaars. Het is nochtans waarschijnlijk dat het de volgende trekkers betreft: een der twee wilde ooievaars, aangekomen

(4)

in de herfst 1965 en twee van de acht ooievaars van Marokko of Portugal. Zo bleven er ons nog 14 ooievaars over waarvan 6 adulte, 7 tweede-jaarsvogels en één wilde ooievaar in zijn derde jaar. Het koppel dat in 1965 genesteld had was nog steeds present. Een kunstnest werd op een wiel geplaatst op 1 m hoogte daar het wijfje niet kon vliegen. Het mannetje, dat wel vliegen kon, was voorstander van zijn voorvaderlijke traditie zo hoog mogelijk een nest te bouwen. Zijn keuze viel op het kunstnest dat op de daknok van het tea-room van de oud-Koninklijke Villa was gebouwd op ongeveer 11 meter hoogte. Van daar beheerste hij het gehele landschap.

Hij bracht er een enorme hoeveelheid takken en gras aan en scheen niet te begrijpen waarom zijn wijfje hem niet tot op deze wonderbare hoogte volgde. Hij plunderde zelfs gedeeltelijk het voor het wijfje klaargemaakte nest en droeg al die twijgen naar de top van de Villa. Uiteindelijk verstevigde het wijfje in de mate van het mogelijke het nest op 1 meter hoogte en legde er haar eerste ei op 6 april, gevolgd — telkens met een tussenpoos van twee dagen — door drie andere eieren.

Op dit ogenblik begreep het mannetje dat de nestkeuze definitief was en begon de takken, waarvoor hij zich zo'n moeite had getroost om ze boven op de Villa te krijgen, terug naar het wijfje te brengen. Het wijfje bediende er zich van om de boorden van het nest te verstevigen zodat een diepe nestkom werd gevormd.

Het eerste jong kwam op 8 mei ter wereld, weldra door twee andere gevolgd (er was een slecht ei). Men kon ze moeilijk onderscheiden daar ze tegen wind en regen waren weggedoken in de diepte van de nestkom. Nu konden wij met bewondering het gedrag van de ooievaars observeren; naarmate de jongen groeiden zochten de ouders droge grasbosjes die ze met zorg en handigheid in de nestholte schikten. Dit hield de jongen droog en bedekte elke dag de uitwerpselen en de rottende voedselafval.

Tenslotte werd zoveel materiaal aangevoerd dat de nestkom werd opgevuld en zodoende een breed platform werd gevormd, waarop de steeds groeiende jongen allen gemakkelijk plaats vonden en vlieg oefeningen konden houden.

Een ander merkwaardig fenomeen werd vastgesteld: in die periode van mei en juni voederde de wachter de ooievaars ongeveer om de drie uur met rauwe vis en vlees, dit met de bedoeling enerzijds én ouders én jongen te voederen en anderzijds te beleten dat de oudere ooievaars door hun eventuele honger zouden gedwongen worden te gaan twisten of zich aan de talrijke jonge blokeendjes te vergrijpen. De ouder-ooievaars hielden er echter een andere mening op na en braakten zelden dit voedsel voor hun jongen uit. Het vliegende mannetje ging voor zijn kroost in de Zwin-vlakte en zijn omgeving natuurlijk voedsel zoeken: sprinkhanen, kikkers, garnalen, kleine visjes, muizen, mollen,

kevers en soms ook, horresco referens, een klein eendje, aan de boord van een gracht verschalkt. De afwisseling van dit natuurlijk voedsel heeft zeker bijgedragen tot het opkweken en versterken van de jongen, die reeds einde juli in gezelschap van hun vader en van de andere ooievaars in het luchtruim zweefden.

Over het algemeen bleef de vader bij zijn drie jongen. Iedereen keerde echter regelmatig terug om moeder ooievaar te groeten en om uit te rusten op of in de omgeving van het nest; tot einde augustus brachten de jongen op het oude nest de nacht door.

De drie jongen werden geringd; hun vleugels bleven onaangeroerd. Ik was van mening dat, aangezien het wijfje niet kon vliegen, zowel het mannetje als de jongen (tenminste gedurende de eerste winter) het wijfje blijvend gezelschap zouden houden.

Ondertussen had een ander paar zich gevormd, droeg steeds maar takken aan en vertoonde duidelijke neigingen tot nestelen.

De twee vogels konden voortreffelijk vliegen. Het wijfje was een van onze ooievaars, het mannetje zonder twijfel een der twee wilde die in de herfst waren aangekomen. Om de kans op slagen te vergroten bouwde men rond 10 april inderhaast een nieuw nest op 30 meter van dit van het eerste koppel, maar deze keer op een oud karrewiel, boven op een paal van 5 meter hoog. Het nest bestond uit een bodem van stalmest met daarop een laag twijgen. Dit nest werd onmiddellijk en voor goed aangenomen. Het was een merkwaardig spektakel, dit komen en gaan, het klepperen van de bek, het paren, het aanbrengen van takjes en het zorgvuldig schikken van het aangevoerde materiaal!

Door de hoge stand van het nest was het niet mogelijk te zien wanneer het eerste ei werd gelegd, maar op 27 april waren er in ieder geval drie. Ook de juiste datum van het kippen kon niet worden vastgesteld, maar op 28 mei waren er twee jongen, waarvan er één zes dagen later omkwam. De overlevende werd opgekweekt zoals de jongen van het andere nest, dus praktisch uitsluitend met natuurlijk voedsel dat door beide ouders in de omgeving werd gevangen. Wanneer dit jong zijn eerste vluchten riskeerde, gelukten wij er in hem onder de struiken te drijven en hem te vangen om hem te ringen en vooral om enkele slagpennen in één vleugel te knippen ten einde het vliegen te beletten. Wellicht zou deze list toelaten beide vliegende ouders van een gevaarlijke najaarstrek te weerhouden.

Op dat ogenblik beschikten wij dus over 18 ooievaars.

Op 2 juli 1966 telefoneerde een landhuiseigenaar dat een ooievaar in zijn tuin vertoefde. De trouwe wachter en voedstervader van de ooievaars, Robert Trio, haastte zich erheen, maar de ooievaar was intussen weggevlogen. Een

uur later, nieuwe telefoonoproep: de vogel bevond zich op een koer achter de Lippenslaan te Knokke. Nieuwe vangpoging, zonder succes.

Tenslotte belde de politie op, nog dezelfde avond: de ooievaar was gevangen en opgesloten in een der drie gevangencellen van Knokke!

Enkele minuten later werd de vogel naar het Zwin teruggebracht te midden van zijn soortgenoten. Enkele slagpennen werden geknipt om hem voorlopig het vliegen te beletten.

Het betrof een volwassen ooievaar die geen ring droeg, maar wij veronderstellen dat het ging om een der drie vogels die in april waren weggetrokken. Iemand zou de vogel gevangen hebben en opgesloten, de ring verwijderd; nadien zou de vogel zijn ontsnapt. In ieder geval vertoonde de vogel duidelijke tekenen van gevangenschap; zelfs waren enkele vleugelpennen doorgesneden.

Dit alles maakt een totaal van 19 ooievaars, waarvan er reeds 5 in het Zwin zijn geboren.

* * *

Nu volgt een droevige geschiedenis, die eens te meer bewijst dat het wel degelijk de man met het geweer is, „the man with the gun”, die de ooievaars uitroeit. Op 7 september 's namiddags vertrekken 11 ooievaars in zuidelijke richting. Was het een eenvoudige uitstap of de start van een ware trekbeweging? Wij blijven het antwoord schuldig. Enkele tijd later landen zij op verschillende huizen te Zeveren bij Deinze in Oost-Vlaanderen. Nauwelijks aangekomen worden de vertrouwelijke vogels door een individu van de gemeente met een karabijn kaliber 22 aangeschoten. Tenminste één der vogels werd zwaar gekwetst, doorboord van de ene tot de andere zijde. Een welmenende dame neemt hem op; na vergeefs de plaatselijke autoriteiten te hebben gealarmeerd, telefoneert zij naar het adres van de ring die de vogel droeg: „Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel”. Dit instituut verwittigt onmiddellijk de Belgische Natuur- en Vogelreservaten, die een afgevaardigde stuurt die de ooievaar naar het Zwin terugbrengt. 's Anderendaags sterft de vogel.

Eenmaal de duisternis ingebroken worden te Zeveren nog twee of drie ooievaars neergeschoten.

Met de actieve en efficiënte hulp van de agent voor beide Vlaanderen van de Koninklijke Belgische St.-Hubertus Club werd door de Belgische Natuur- en Vogelreservaten een onderzoek ingesteld. Het is wel van belang hier te onderstrepen dat de Belgische jagers verontwaardigd zijn over dergelijke slachtingen en dat zij hecht met de beschermende verenigingen samenwerken teneinde dergelijke delicten te vermijden en eventueel te straffen.

Op 8 september keren vijf overlevenden van de slachting naar het Zwin terug.

Op 9 september brengt men ons een andere ongedeerde vogel, gered door een dame van Vinkt. Tenslotte vernamen wij op 10 september dat nog een levende ooievaar te Astene bij Deinze werd aangetroffen: ook deze werd enkele dagen nadien naar het Zwin teruggebracht.

Zo is het goed mogelijk dat op de huizendaken te Zeveren bij Deinze vier ooievaars stomweg werden neergeknald, waarvan twee jongen in het Zwin geboren en helaas ook, het volwassen mannetje dat in 1966 drie jongen groot bracht.

Het dwaze en wrede gebaar van enkele primairen van Zeveren bij Deinze dreigde derhalve een proefneming te doen mislukken, die wij sedert 1957 met zoveel geduld en liefde hadden opgebouwd.

Deze slachting zal toch tot iets hebben gediend: de pers, de radio, de T.V., waaraan wij hier verdiende hulde brengen, hebben niet alleen hun verontwaardiging over het deerniswekkend voorval uitgedrukt, maar zij hebben tevens hun bezorgdheid uitgesproken ten overstaan van de natuur en de vogels in ons land.

Gelukkig heeft de Correctionele Rechtbank te Gent in zijn oordeel van 7 december 1966 de ooievaarsdoders streng gestraft. Vier personen werden veroordeeld:

De voornaamste schuldige:

- a) 3.000 fr. boete (voorwaardelijk, gedurende vijf jaar);
- b) beknotte rechten: tweemaal het bedrag van het wapendrachtverlof, hetzij 2 maal 4.312 fr. = 8.624 fr.;
- c) verbeurdverklaring van de karabijn 22 Long Rifle die diende tot het misdrijf;
- d) het betalen van 15.000 fr. schadevergoeding aan de eigenaar van het Zwin-reservaat;
- e) gerechtskosten.

De drie andere delinquenten werden veroordeeld tot verschillende straffen en boeten, waaronder de verbeurdverklaring van een jachtgeweer cal. 12.

Men mag hopen dat dit een les zal zijn voor al diegenen die nog steeds geloven dat men ongestraft op elke onbekende vogel schieten kan.

Er blijven ons nog 15 ooievaars waarvan er tien vrij rondvliegen. Drie zijn in het Zwin geboren.

Het avontuur gaat door.

Een groepje kuifeenden (4 wijfjes en twee woerden)

(15)

Jaarlijks worden onze natuurreservaten bezocht door zeer talrijke natuurvrienden waaronder vaak persoonlijkheden van eerste rang.

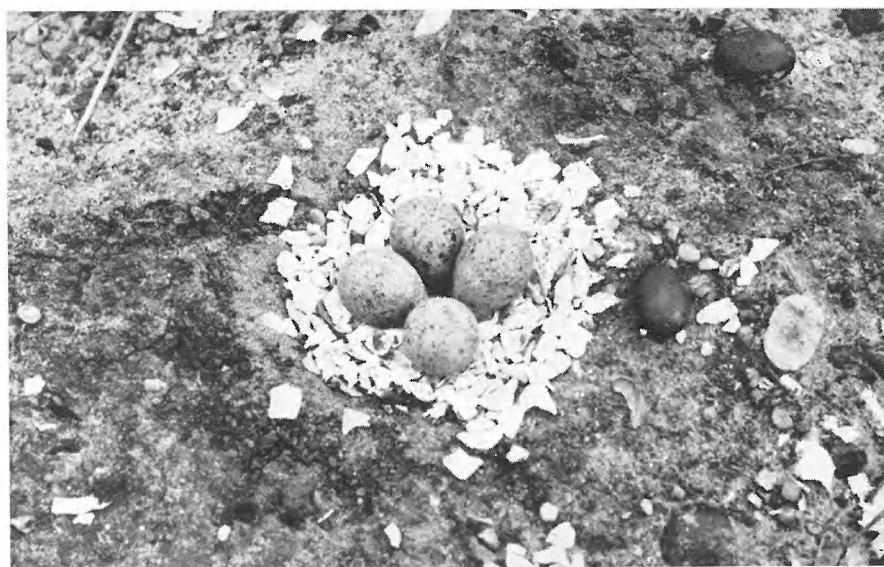
Peter Scott, in gezelschap van zijn echtgenote, vertoonde grote belangstelling voor het Zwin-reservaat en zijn werken van aanleg. Hierboven zien wij hem bij dit bezoek, rondgeleid door onze Voorzitter Graaf Leon Lippens (in het midden) en de Konservator van het Reservaat de Heer Thierry Robyns de Schneidauer (rechts).

(15)

De kleine plevier is een der zeldzame vogelsoorten, die in ons land precies tengevolge van kultuur-technische werkzaamheden (opsputtingsterreinen, wegeaanleg, viskweek, kleiontginning, enz.) de jongste jaren in aantal toenam als broedvogel, omdat er jaarlijks meer dergelijke terreinen tot stand komen door de steeds verder doordringende industrialisatie van ons land, vooral in Laag-België. Maar deze uitzondering op de algemene regel bevestigt zeer *dramatisch* de hopeloze toestand waarin onze natuur zich thans bevindt in dergelijke streken, waar er nu wel een 50-tal koppels voorkomen van dit mooie steltlopertje, doch waar er zeer weinig zullen van overblijven na het voltooiën van de thans in uitvoer zijnde werken. Rechts een fotoreportage van twee nesten ten noorden van Gent langs het kanaal van Terneuzen (1).

(1)

(1)